JOSIP VELEBIT

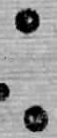

PUTNIKOVA PJESMA

ZAGREB
1940

2365c

25,00

JOSIP VELEBIT

PUTNIKOVA PJESMA

ZAGREB
1940

VLASTITA NAKLADA

TISKARA V. BUK
SLAV. BROD

Josip Pelcl

PUTNIKOVA PJESMA

Moja je soba postaja mala
Na starom Zemlje kolodvoru.

Bilo je u njoj raskošnih snova,
Šuštave svile i od zlata suđe.
Sirotinjskog bola među stijenama hladnim
I pokućstvo najmljeno, tuđe.

I ja sam u njoj putnik jedan,
Sjena među knjigama Znanja:
Čekam vlak svoj crn i čedan,
Da krenem njime pun — neznanja.

Nevidljivi Vođa dat će znak
I vlak će tihano poći.
Dragu sliku sobe će na put
Hladne ponijet oči.

MOJE ROĐENJE

Iako sam s vikom došo,
Uvažio me nitko nije:
Tvornice i tog su dana
Radile baš kao prije,
Pa ni biljtene o mom zdravlju
Objavio nitko nije.

Samo mati, čuvši kako
Glas moj sve nadvikat prijeti,
Šapnula je zaplašeno:
Bože, još će umrijeti!

ZAPIS O JEDNOM DANU

Opet nisam učinio mnogo:
Sjedoh za stol, da pročitam neku
Staru knjigu o životu bilja,
Ali riječ „mrtva" moju meku,
Danas odveć meku dušu smete
I nisam je dalje čitat mogo.
To je, rekoh, već odavna tako,
Da me jesen čini tmurnim, sjetnim,
Al ne priznah, da se već ko dijete,
Već ko dijete ne osjećah sretnim.
Bog zna, za što? — Da me ne ureče
Stara žena, što mi kumovala?! —
Ne znam. Nego u tom čudnom stanju
Stadoh pisat, što mi dušu peče,
I kad panu veče, na papiru
Tiha jedna pjesmica je sjala.

ŠETNJA S MAJKOM U NEDJELJU

Danas sam prošetao s majkom svojom
Tek nedjeljom slobodnom od rada,
Praznički tihim ulicama grada
Do kraja starog,
Do kraja starog

Gdje imasmo nekad dvije tri kuće,
I voćnjak: malo imanje,
I lažno mnogih ljudi poštovanje;
Sve to još juče,
Sve to još juče.

A danas mi se tuži mati, da je
Zaobiđu znanci, kad je sretnu,
U haljine skromne obučenu,
Jer ništa nema,
Jer ništa nema.

A kad ugledasmo mjesto ono drago,
Začusmo gusle: nečije se dijete
— (Možda baš u mojoj sobi) — razigralo
Kao ja nekad,
Kao ja nekad,

Majka mi uto čvrsto ruke stegnu
I šapnu: što smo opet došli amo,
Kao da drugih putova ne znamo.
Pođimo dalje,
Pođimo dalje.

U JESEN, U JESEN...

U jesen, u jesen opada
List za listom žut.
U jesen, u jesen odlaze
Bolesni na vječni put.

Al s proljeća nanovo propupi
Lišće i okiti granu,
A čovjek umire zauvijek,
U jesen, u jesen
Ranu.

SPOZNAJA

Mnogo zborim: riječ otrovno šumi,
A trebalo bi šutjeti što više.
Da sazriju istine na dnu mi
Duše, koja tišine sve tiše

Žudi. Jedro pupe stabla njena:
Još ne znam kakve plodove će dati,
Al već slutim, da će brojni biti
I što je divno, da ću ih sam brati!

Mnogo zborim: riječ otrovno šumi,
A šutjet treba, šutjeti što više:
U životu tom se odveć glumi
I od mnogih riječi jedva diše.

PORTRET

Njene oči azurne su boje,
Al govore više od riječi:
Mole se, nijeme, boje, plaču,
Ko bolesnik, kog već ne liječi
Nikakav lijek ni ljudsko znanje,
I on krije to bolno saznanje
U sebi.
Samo oči govore bez riječi.
A lice joj turobno-blijedo
Gdjekada se trgne nespokojno,
I kad osmijeh na njem sine,
Oči bolno nekud u daljine
Plove i za nečim vape zdvojno.

MATI

Radi moja mati, radi umorna:
Ribe peče svakog dana gostima
Do u ponoć
I iza ponoći.
A kad napokon sasvim iznemogne
I otekle noge kad joj sustanu,
Tada sjedne mati u kut kuhinje,
Na drvenu malu klupicu
I podlaktiv se drijemežu se predaje.
Tad, napo u snu, vidi mati:
Dvadeset svojih propaćenih godina,
Dvadeset svojih odrađenih godina,
Uzalud. —
Pred oči dođe lik nemoćan, izgubljen
I mnoge noći, teške noći besnene.
Tad još jače klone mati umorna
I prosuzi tiho, za se, skršena.

1935

PJESMA STARCA

Kako je taj život čudan:
Jedva da si nešto htio,
Smio nešto, nešto bio,
I vlasi su već sijede.
Ruke drhte, a te noge
Prevalivši staze mnoge,
Sada vole već da sjede.
I želje su manje sada,
Kao da mi duša nije
Više ona od nekada,
Koja htjede u daljine
Bilo kud i bilo s kime.
Sad su dragi tihi časi:
Novine i klupe smeđe
U aleji, gdje se vječe
Tako rado na san sklope.
Gdjekada me bude glasi:
Žene djecu zovu, pa se
I ja sjetim jedne žene,
Male, svijetle uspomene,
Koja se sve više gasi.

PERPETUUM MOBILE

Niz visok nasip svakog dana
Proleti bezbroj željeznica,
Bezbroj čudnih, šumnih ptica,
A ja ih uvijek tužna lica
Promatram iz svoga stana.

Starom cestom svakog dana
Prođe mimo mnogo žena,
Mladih žena, lijepih žena,
A ja ih uvijek tužnih zjena
Promatram iz svoga stana.

Na papir bijeli svakog dana
Padnu crna slova nijema:
To ja gradim lažnu priču
O biću, koje želja nema.

PJESMA ŽENE

Malo dana provedoh u smijehu:
Otkad njega sretoh, u samoći
Čameć ne znam, da li dani moji
Ili tužne noći gore bjehu.
Od njega se već u prvoj od njih
Otkloniše oči, a i duša,
Koja mjesto nježnih riječi sada
Ponore u samoj sebi sluša,
Gdje se ruše; jer ni djece meni
Ne da Gospod, da u dječjoj zjeni
Nađem melem teškom bolu svome,
Svrhu tom životu besciljnome.
I kad tako strta, napuštena
I kasnije gdjekad Ljubav tražih,
Uvijek bijah ružno prevarena,
A umjesto riječi, koja tješi
Čula sam tek suce nepozvane,
Gdje mi moje čine odvagnuše
Teškom, naglom osudom: Griješi!

PRIJATELJICI

Trudismo se vinom odagnati
Lica, što nas (još uvijek naša)
Neprestano, u sjećanju, muče.
Ali nije išlo. Svakom čašom
Postajasmo mračniji i tiši,
Svaka čaša
Sve jače nam donosila Juče.
I kada se, kasno noću,
Rastah s Tobom,
Ćutjeh:
Osim svoga bola
I Tvoj nosim
U svoju samoću.

PJESMA O PJANOJ KUĆI

Vedra noć je. Preko puta
Pjana kuća glasno bući,
Ali makar gore luči
I zvijezde nebom jezde,
Tama je u pjanoj kući.

Na ulazu žena noći
Pijana muškarca mami,
Koga možda u tišini
Nježna neka duša ljubi,
Duša navikla da čeka,
Često dok se ne razdani.

I kuća će do svanuća
Biti kao šuplja barka:
Puna vonja smradne vode,
(Tu je glavno, da svi brode!)
A ljudi će — čudna varka! —
Ležat kao utopljeni:
Svi naduti i nijemi.

OSAMLJENA

Sama sam. Da. Godinama
Već nikoga k meni nema,
Da mi blagu riječ kaže;
Od svih sam zaboravljena.
Kroz te puste sobe grada
Putujem ko osuđena,
Ali uvijek bez straže.
Odavna sam sjena samo,
Sjena, a ne žena više.
Pogledajte lice moje:
Vene, žuti polagano,
Uvijek je žuće boje,
A moj glas,
Moj glas sve tiše
Odzvanja, kad sebi zborim,
Da ga čujem,
Jer ja nemam više kome da govorim.
Jesen je.
Već idu kiše
I pauci mi na zidu
Svuda opet mreže pletu. —
Kako da ubijem sjetu,
Koja me sve više siše?!

DRVARU, DRVARU...

Drvaru, drvaru, što nosiš ta drva,
Vjeruj, te zime bit će mi prva,
Što plamtjet će u mojoj peći.

Dosad ko i ti, luto sam gradom,
Tražeći hljeba izmoren gladom,
U džepu bez dinara jednog što zveči.

Unesi tu vreću, naložit ću snažno,
Da zgrijemo ozeble ruke,
I sjednuvši uz peć, bratski da skupa
Prozborimo dvije-tri riječi.

U JESENJE TUŽNE DANE...

U jesenje tužne dane
Jače bole tuge stare,
Jače peku stare rane,
I sa lišćem, što opada,
Pada sada zadnja nada,

U jesenje tmurne dane...

OSTAVLJENA MATI

Smiju mi se redom žene,
Podruguju, što sam svoju
Malu pustila da krene
Iz mene u život.
Slušam
Same mrske, drske riječi
I klevete, i te moju
Ojađenu dušu lome
Ko i njegov bijeg od mene.
Al ona neka živi samo:
Dok mi sjaje zjene njene,
Ja ću sama poći s njome putem stida,
Makar bila
Ne znam kako prezirana.
Al zašto me ostavio?
Zar mu nije male žao,
Ako mene već ne voli?
Zar ga svoja krv ne boli
Na koju se zaklinjao?

Mrzim ga.
Dođe mi
Kao da i nije nikad bio
Moj. —
Al možda će se vratit,
Možda ipak neću patit
Sama
Kroz svoj život cio?

POLJUBI ME...

Poljubi me,
Jer sam sâm,
I očajan,
I nesretan,
Te žudim ljubav nečiju.

Cjeluni me,
Jer gle:
Ja nijem i ko sjen
Zaboravljen
Svijetom lunjam.

Daj,
Zagrli me,
U oči pogledaj,
I laži slatko:
Volimte.

Jer znam:
Kad sutrašnji svane dan,
Bit ću sam. —
Da, — opet sam
I žalostan.

U TIŠINI

U tišini zriju misli
O drugima i o sebi.
I o sebi svaka peče. —
U tišini nisam kadar
Reći dobru riječ o sebi

Nisam kadar...

MOLITVA

Saslušaj mi, čuj, Gospodine,
Kom sve živi i kome sve umire
Ovu moju žarku molitvu:
Preori svu tu zemlju ogromnu,
Što si je davno jednoć stvorio.
Preori je, o daj, do temelja,
Da sve, što na njoj živi, izgine.
Izbičuj je munjom olujnom,
Rasijeci dugim potresom,
Sažezi strašnim požarom:
Jer ta je Tvoja zemlja krvava,
Jer ta je Tvoja zemlja prokleta,
I čovjek na njoj ljudožder.
Učini tako, molim Te,
Da prestanu ubijanja,
Da nestanu zlostavljanja,
Istrijebi sa nje čovjeka
I stvori novog — Dobroga!

PJESMA O MRTVIMA

U meni mnogi mrtvi žive
I oni su već dio mene:
Mnogi prijatelji dragi
I mnoge lijepe, mlade žene,
Neke tako mlade, da su
Otišle još negrljene.

I od sviju nešto čuvam:
Od jednoga kartu, sliku,
Od drugog po koje pismo,
I te male uspomene
Redom meni zbore: dragi,
Nismo više živi,
Nismo.

A kad izađem na ulicu,
U svakom licu vidim znano
Lice mrtvih prijatelja,
I ne bih se začudio,
Da mi koji nenadano
Od njih priđe, da prošeta,
Primiv me pod ruku,
Kao nekada,
Pred više ljeta.

ČEZNUĆE

Tiha noć. Sve spava, samo ona
Bdije i u mislima se gubi,
Misleći na njega, kao mati
Na dijete, koje odveć ljubi.
Gori luč, a ona uz nju šije
Puštajući spomene da lete.
Nikada se, ne, još nikad nije
Osjećala tako kao sada,
Kad bez njega živi. Salete je
Crne slutnje: on je nastradao,
Obolio negdje, ili jao,
Možda čak i umro?! — Sva protrne
Od tih misli, al se brzo sabra
Spoznav jasno, da to duša njena,
Duša, koja voli, nije kadra
Živjet više tako osamljena.

JADIKOVKA

Kiši danju, kiši noću,
Vječno pada,
A ja lunjam gradom sam — i
Prepun jada.

Svaki pjesnik u samoći
Lunjat voli,
Jer ga uvijek nešto tišti,
Nešto boli.

Nekad radi zlobe ljudske
Mnogo trpi.
Nekad, što odijelo mora
Sam da krpi!

I ja patim, jer za mnoge
Riječi žarke,
Primam plaću, što dostaje
Tek za marke! —

Pljušti pljusak. Svatko hiti
Svojoj kući,
A ja dalje kisnem ljut — i
Sve to ljući!

PISMO

Pokojnoj Desanki

Ne,
Ne pišem mu pisma više,
Jer su moje misli tmurne
I bolesne poput tijela
I sva bi ga moja pisma
Samo gorko
Zaboljela.
Ta ja već odavna nisam
Ona vedra nasmijana
Žena,
Što sam nekad bila,
Kojoj mladost uzvitlana
Žarkom krvi prsnut htjede;
Sva nemoćna kao ptica,
Kojoj podrezahu krila,
Drugačije čak i dišem
Nego prije:
Mnogo teže;
Jedva koju riječ kažem,
Pa i od nje ljudi bježe.

Zato ponajviše šutim.
Šutim njemu,
Svima šutim,
I jesen tek žudim:
Vrijeme,
Kad će skupa s lišćem žutim
Netko oborit i mene,
Mene
Skupa s lišćem žutim.

ČAMA

Sam. U sobi. U zrcalu
Strani lik: blijeda maska.
Na stolu u vazi ruža
(Gazdaričin gest, što laska.)
Slika: dvoje njih na travi
Cjeliva se. — Još se kvadrat
Neba između kuća plavi.
To je sve, što vidik pruža.

A srce mi nemir nosi:
Žudi Kretnje, Putovanja,
Svijetlu blizinu žene;
I strepi u isti čas od
Ostajanja. Nemicanja.
I samoće mučne, nijeme.

Bože, smiluj se na mene!

PJESMA BEZ RIME

I na nju, i na smrt mislim
Dosta često.
I bit će teško, znam, to Rastajanje.
I od jedne knjige teško bi mi bilo,
A kamo li od toliko dragih
Stvari, koje voljeh za života.
Prijatelji? — Malo će ih biti,
Kojima ću, mrući, pružat ruku.
Vas, djevojke, malo, malo više.
Tek od jedne će se moja duša,
Siguran sam, praštat ponajteže.
Zadnja miso bit će, valjda, ova:
(Tašta kao što već jesu misli ljudske)

Bog zna, kog će voljet nakon mene?!

U MRAČNOJ NOĆI...

U mračnoj noći, sam, za stolom
O Tebi mislim, ženo, sada,
Tužan poput ove noći,
Što nad mrtvim krajem vlada,
A iz mraka tješeći me
Motre Tvoje modre oči.

Ne znam, što mi, tužna, radiš,
Al zacijelo misliš na me,
I sama, kao i ja, gradiš
Kuće snova usred tame.
Sve misliš: kad će, Bože, doći.
A ja: da mi je zagledati
U drage one modre oči
Utonut u njih i nestati.

SAMOUBOJICA

Težak život, još teže riječi
Ljudske ispletoše ovo uže,
Što ga sada o vrat meće,
A trideset je ljeta, samo, ruže
Cvasti vidio i više ne će.
Žuri mu se: htio bi na drugu
Stranu bez i jedne misli prijeći,
Al sad, ko za inat, nagrnuše
Baš najteže misli progoneći.
Pred oči iskrsnu mnoga draga,
Mrska lica. I nju oči vide,
Kojoj je spasenje obećavo,
A sad od nje bez riječi ide.
Sad će stolac odgurnut i poći
U mrak s njega, a možda bi osto,
Kad bi nježna ruka na ramena
Pala, ili pogled blage oči
Sreo.

Tad bi možda ipak osto.

UZ BABIĆEV CRTEŽ

Ulica je nijema tiha
I zastave svuda crne.
Čitav grad je mrtav danas,
Svaka vedra miso trne.

Svaka vedra miso trne,
Žandar s bodom, sam, gle, stoji.
Prokletstvo se svali na nas,
Čovjek čovjeka se boji.

LIJEP JE ŽIVOT...

Lijep je život, samo ako
Znamo da mu Smiso damo.
Al od njega još su ljepši
Snovi. — To je pouzdano.

I sretan će umrijet onaj,
Tko je znao mnogo žudjet
I tko je imao sreću
Žudnju nikad ne doživjet.

SADRŽAJ

Str.

Putnikova pjesma 7
Moje rođenje 8
Zapis o jednom danu 9
Šetnja s majkom u nedjelju 10
U jesen, u jesen 12
Spoznaja 13
Portret 14
Mati 15
Pjesma starca 16
Perpetuum mobile 17
Pjesma žene 18
Prijateljici 19
Pjesma o pjanoj kući 20
Osamljena 21
Drvaru, drvaru 22
U jesenje tužne dane 23
Ostavljena mati 24
Poljubi me 26
U tišini 27
Molitva 28
Pjesma o mrtvima 29
Čeznuće 30
Jadikovka 31
Pismo 32
Čama 34
Pjesma bez rime 35
U mračnoj noći 36
Samoubojica 37
Uz Babićev crtež 38
Lijep je život 39